

**IS'HOQXON IBRAT NOMIDAGI
NAMANGAN DAVLAT CHET
TILLARI INSTITUTI**

**“TIL VA ADABIYOT, CHET
TILLARNI O'QITISHNING
ZAMONAVIY YONDASHUVLARI”
MAVZUSIDAGI VI XALQARO
TALABALAR ILMIY ANJUMAN
MATERIALLARI**

journal.namsifl.uz

Ushbu to'plam Namangan davlat chet tillari instituti rektorining 2025-yil 18-sentabrdagi 63-F/B-son buyrug'iga asosan Namangan davlat chet tillari institutida 2025-yil 17-noyabr kuni o'tkazilgan "Til va adabiyot, chet tillarni o'qitishning zamonaviy yondashuvlari" mavzusidagi VI xalqaro talabalar ilmiy anjuman materiallari asosida tayyorlandi.

Mas'ul muharrir:	p.f.d., professor M.Yakubbayev
Mas'ul muharrir o'rinbosari:	dotsent M.Sharofiddinov
Tahrir hay'ati:	f.f.d., professor N.Dosbayeva
	p.f.d., dotsent S.Misirov
	f.f.f.d., professor A.Tursunov
	p.f.f.d., dotsent A.Ermirzayev
	f.f.f.d., dotsent O.Dadaboyev
	p.f.f.d., dotsent F.Erkulova
	p.f.f.d., dotsent X.Tursunov
	p.f.f.d., dotsent U.Abdurasulova
	f.f.f.d., dotsent I.Umrzaqov
	f.f.f.d. R.Kazakova
	dotsent L.Kozlova
Texnik muharrir:	B.Xoldorov

Xalqaro talabalar anjuman materiallariga oid mazkur to'plam, chet tillarini o'qitishning eng zamonaviy yondashuvlarini amaliyotga tadbiq etilishiga bag'ishlanganligi bilan ahamiyatlidir.

Maqolalarda keltirilgan statistik ma'lumotlar, ilmiy-nazariy faktlarning ishonchliligi, imloviy va stilistik xatoliklar uchun muallif o'zi javobgar.

MUNDARIJA

10.00.00

FILOLOGIYA FANLARI
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
PHILOLOGICAL SCIENCES

1	KIRISH SO'ZI <i>Karimov Rivojiddin</i>	6
2	ABDULLA QAHHORNING HIKOYA JANRIDAGI YUKSAK BADIY MAHORATI VA OBRAZ YARATISH USLUBI <i>Sheraliyeva Dildora</i>	8
3	O'ZBEK VA INGLIZ ASARLARIDA AYOL OBRAZI TALQINI: POETIK MUSHTARAKLIK VA O'ZIGA XOSLIK (XIX–XX ASRLAR MISOLIDA) <i>Qodiraliyeva Dilafruz</i>	12
4	VERBAL FOLK GAMES AS A REFLECTION OF NATIONAL AND LITERARY IDENTITY IN RUSSIAN, UZBEK, AND ENGLISH CHILDREN'S FOLKLORE <i>Kamila Akhmedova, Gulchehra Davlatova</i>	15
5	COLLABORATIVE TRANSLATION AND PEER REVIEW IN TRANSLATOR TRAINING <i>Jaloliddinova Nigora</i>	19
6	CHET TILLAR ORQALI BOSHQA XALQLARNING MADANIYATINI O'RGANISH <i>Abduxoliqova Guljahon</i>	25
7	СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЫ МИРА В АНГЛИЙСКОЙ И РУССКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЕ НА ПРИМЕРЕ «БЕДНОЙ ЛИЗЫ» Н.М. КАРАМЗИНА <i>Анварова Шодия, И.М.Абдуллаева</i>	28
8	AQSHDA JANUB RENESSANSI DAVRI ADABIYOTINING TARIXIY SHAKLLANISHI VA UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI <i>Xolxo'jayeva Durdona</i>	32
9	SHARQ VA G'ARB OG'ZAKI IJODINING QIYOSIY TAHLILI: UMUMIYLIK VA O'ZIGA XOSLIKLAR ("BEOVULF" VA "ALPOMISH" MISOLIDA) <i>Dadaboyev Olimjon, Boltaboyeva Sayyora</i>	36
10	INGLIZ SHE'RIYATINI O'ZBEK TILIGA TARJIMA QILISHDA RITM VA QOFIYANI SAQLASH MUAMMOLARI <i>Jaloliddinova Nigora</i>	41
11	IDIOMATIC EXPRESSIONS IN TRANSLATION: CORPUS-BASED STRATEGIES <i>Ismoiljonov Shukhratjon, Kamilbekova Aygunel</i>	46
12	AYRIS MERDOK ASARLARIDA G'ARB FALSAFASINING YANGI YO'NALISHI — AXLOQIY EKZISTENSIALIZM <i>Xoshimova Dildora, Umarova Umida</i>	52
13	ВЛИЯНИЕ ФОЛЬКЛОРА НА ТВОРЧЕСТВО ПУШКИНА <i>Казакова Р.М, Умурзакова Дарья</i>	58
14	ИНОСТРАННЫЙ ЯЗЫК КАК ИНСТРУМЕНТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РОСТА БУДУЩЕГО ФИНАНСИСТА <i>Абдуллаев Бехзод</i>	62
15	INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA KOLLOKATSIYALAR VA ULARNING XUSUSIYATLARI <i>Muxiddinova Mohchexra</i>	66
16	ZAMONAVIY NUTQDA SOFLIK TAMOYILLARINING BUZILISHI: VARVARIZM, VULGARIZM VA JARGONLAR TA'SIRI <i>Nematjonov Sharifjon, Abdulxoshimova Gulsanam</i>	72
17	АВТОРСКОЕ СОЗНАНИЕ В СРАВНИТЕЛЬНОМ ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИИ НА ПРИМЕРЕ «БЕДНОЙ ЛИЗЫ» Н.М.КАРАМЗИНА <i>Хамидова Зебо, И.М.Абдуллаева</i>	77
18	INSON VA KOINOT: "GALLAKTIKADA BIR KUN: KOINOT XARITASI" ASARIDA KO'TARILGAN MAVZULAR <i>M.I.Tursunova, Khamidjonova Diyora</i>	81
19	INGLIZ RITSARLIK ROMANLARI POETIKASI <i>Abdurazzaqov Eldor, To'xtabayeva Marziya</i>	85
20	THE PSYCHOLOGICAL PORTRAIT OF AMERICAN INDIVIDUALS IN 20 TH CENTURY FICTION <i>Mukhammadjonova Aziza</i>	89
21	ТЕМА «МАЛЕНЬКОГО ЧЕЛОВЕКА» В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ АБДУЛЛЫ КАХХАРА:	92

O‘ZBEK VA INGLIZ ASARLARIDA AYOL OBRAZI TALQINI: POETIK MUSHTARAKLIK VA O‘ZIGA XOSLIK (XIX–XX ASRLAR MISOLIDA)

Qodiraliyeva Dilafruz Tohirjon qizi

Namangan davlat chet tillari instituti tadqiqotchisi

KIRISH

Adabiyot inson ruhiyatini, jamiyatdagi o‘zgarishlarni va ijtimoiy munosabatlarni aks ettiruvchi san’at turi hisoblanadi. Unda ayol obrazi har doim markaziy mavzulardan biri bo‘lib kelgan. XIX–XX asrlarda o‘zbek va ingliz adabiyotlarida ayol shaxsining yangi badiiy talqinlari paydo bo‘ldi. Bu davrda yozuvchilar ayolni faqat oilaviy hayot doirasidagi mavjudot sifatida emas, balki fikrlovchi, his etuvchi, o‘z “men”iga ega shaxs sifatida tasvirlay boshladilar. Cho‘lpon, Uvaysiy, Zulfiya singari o‘zbek adiblarining ijodi hamda Jane Austen, Charlotte Brontë va Virginia Woolf kabi ingliz yozuvchilarning asarlari bu jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi [1].

Dolzarbliqi. Bugungi kunda ayol obrazining adabiyotdagi talqini masalasi o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan. Globalizatsiya, gender tengligi va madaniy muloqot jarayonida ayol timsolining o‘rganilishi madaniyatlararo tafakkur uchun zarur. XIX–XX asrda yaratilgan o‘zbek va ingliz adabiyoti namunalarini solishtirish orqali har ikki millat tafakkuridagi umumiylik va farqlarni aniqlash mumkin. O‘zbek adabiyotida ayol sadoqat, vafodorlik, ma’naviy poklik ramzi sifatida ko‘rsatilsa, ingliz adabiyotida u mustaqillik, erkin fikr va o‘zligini anglash timsoli sifatida namoyon bo‘ladi [2]. Shu sababli, ushbu mavzuning dolzarbliqi ayol obrazining estetik va falsafiy qirralarini qiyosiy tahlil qilish zaruriyatida namoyon bo‘ladi.

Metod. Tadqiqotda bir necha yondashuv va tahlil usullari uyg‘un holda qo‘llanildi. Avvalo, qiyosiy-tipologik tahlil metodi asosida o‘zbek va ingliz adabiyotidagi ayol obrazlari o‘zaro taqqoslandi. Bu yondashuv yordamida har ikki millat adabiyotida ayol timsolining shakllanishida ijtimoiy, madaniy va estetik omillar ta’siri aniqlanadi. Shuningdek, tarixiy-adabiy yondashuv orqali XIX–XX asrlardagi ijtimoiy-siyosiy muhit, milliy tafakkurdagi o‘zgarishlar va ayol mavzusining evolyutsiyasi tahlil qilindi. Bu davrda o‘zbek adabiyotida milliy uyg‘onish ruhida yaratilgan asarlar, ingliz adabiyotida esa viktorian davr realizmi va modernizm yo‘nalishlari o‘rganildi [3].

Tadqiqotda poetik tahlil metodi ham muhim o‘rin egalladi. Asarlarda ayol obrazining badiiy vositalar yordamida ifodalanishi, ya’ni metafora, ramz, epitet va dialogik nutq orqali berilishi o‘rganildi. Har bir adib ijodida ayol obrazining hissiy-ruhiy kechinmalari qanday estetik shakl kasb etgani tahlil qilindi.

Bundan tashqari, gender tahlil metodi yordamida ayolning ijtimoiy o‘rni, uning erkaklar bilan munosabati, oiladagi va jamiyatdagi maqomi o‘rganildi. Bu yondashuv ayol obrazining shunchaki badiiy timsol emas, balki ijtimoiy-falsafiy hodisa sifatida ko‘rilishiga imkon berdi [4].

Metodologik asos sifatida adabiyotshunoslikda qo‘llaniladigan intertekstual tahlil ham muhim rol o‘ynadi. U orqali o‘zbek va ingliz adiblarining asarlari

o‘rtasidagi poetik o‘xshashliklar, umumiy g‘oyaviy yo‘nalishlar va estetik qadriyatlar o‘zaro qiyoslandi. Shu bilan birga, madaniy tafakkurdagi farqlarni aniqlash uchun sotsiologik va semiotik tahlil elementlaridan ham foydalanildi [5].

Natijada, metodlar tizimi yordamida ayol obrazining shakllanishi, badiiy ifoda vositalari va falsafiy mohiyati keng ko‘lamda yoritildi. Bu usullar kombinatsiyasi tadqiqotning ilmiy asoslanganligi, dalillarga tayanganligi va tahlilning mukammalligini ta‘minladi [6].

Natijalar. Tahlil natijalariga ko‘ra, o‘zbek adabiyotida ayol obrazining asosiy mazmuni sadoqat, mehr va axloqiy poklik bilan bog‘liq. Uvaysiyning g‘azallarida ayolning ichki go‘zalligi, ma‘naviy kuchi va sabr-to‘qati ifoda topgan. Cho‘lpon “Kecha va kunduz” romanida ayolning erkin fikrlovchi shaxsga aylanish jarayonini ko‘rsatadi. Zulfiya esa o‘z she‘rlarida ayolni onalik, muhabbat va mehr ramzi sifatida tasvirlaydi [4]. Ingliz adabiyotida esa Jane Austen ayolni ijtimoiy tenglikka intiluvchi aqlli, mustaqil shaxs sifatida ko‘rsatgan. Charlotte Brontë “Jane Eyre” romanida ayolning ichki kurashi, o‘zligini anglash jarayonini yoritgan bo‘lsa, Virginia Woolf “A Room of One’s Own” asarida ayol ijodining mustaqilligini himoya qiladi [5]. Har ikkala adabiyotda ayol obrazi insoniyatning ma‘naviy barkamollikka, erkinlik va go‘zallikka intilishining badiiy ifodasidir [6].

O‘zbek adabiyotida XIX asr oxiri va XX asr boshlarida ayol obrazi, asosan, ma‘naviy poklik, sadoqat va oilaviy qadriyatlar timsoli sifatida namoyon bo‘ladi. Muqimiy va Furqat she‘riyatida ayol obrazlari erkak qalbining ilhom manbai, ma‘naviy go‘zallik timsolidir. Cho‘lpon “Kecha va kunduz” romanida ayolni ijtimoiy zulm va jaholatdan ozod bo‘lishga intilayotgan kuch sifatida tasvirlaydi. Zulfiyaning lirik she‘riyatida esa ayol obrazining hissiy, ruhiy va poetik go‘zalligi yuksak darajada ifoda etiladi. Ingliz adabiyotida esa bu davrda ayol obrazi realizm va romantizm o‘rtasidagi o‘tish davrida yangi qiyofa kasb etgan. Jane Austen “Pride and Prejudice” romanida ayol aql-zakovat va mustaqil fikr sohibasi sifatida yoritilgan bo‘lsa, Brontëning “Jane Eyre” asarida ayol shaxsiy erkinlik, ichki iroda va ma‘naviy mustaqillik ramziga aylanadi. Virginia Woolf esa “A Room of One’s Own” asarida ayollarning ijodiy erkinligi va intellektual huquqlarini himoya qiladi. Ikkala adabiyotda ham ayol obrazi ijtimoiy uyg‘onish, adolat, insoniy erkinlik va ma‘naviy go‘zallik timsoli sifatida shakllangan. Biroq o‘zbek adabiyotida u ko‘proq milliy qadriyatlar, oilaviy birlik, vafodorlik va jamiyatdagi axloqiy poklik ramzi bo‘lsa, ingliz adabiyotida individualizm, feministik kurash va insoniy erkinlikni targ‘ib etuvchi kuch sifatida talqin etilgan.

XULOSA

O‘zbek va ingliz adabiyotlarida ayol obrazi poetik mushtaraklik va milliy o‘ziga xoslik uyg‘unligida shakllangan bo‘lib, bu obraz orqali ikki xalqning ma‘naviy qadriyatlari, ijtimoiy tafakkuri va estetik didi ifoda etiladi. O‘zbek adabiyotida ayol ko‘proq sadoqat, or-nomus, sabr va vafodorlik ramzi sifatida namoyon bo‘lsa, ingliz adabiyotida u mustaqillik, intellektual erkinlik va o‘zligini anglash g‘oyalarini ifodalaydi. Shu bilan birga, har ikki adabiyotda ayol timsoli jamiyatdagi o‘zgarishlarning badiiy aks-sadosi sifatida ko‘riladi.

Adabiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, o'zbek adabiyotida ayol obrazi milliy ruh, ma'naviy poklik va oilaparvarlik bilan chambarchas bog'liqdir. Ingliz adabiyotida esa ayol shaxsi ijtimoiy kurash, shaxs erkinligi va individual tafakkur doirasida ochiladi. Biroq bu farqlar ularni ajratmaydi, balki har ikki xalq tafakkuridagi insonparvarlik, ezgulik va go'zallikka intilish jihatlarini birlashtiradi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ayol obrazining har ikki adabiyotdagi rivoji jamiyatda yuz bergan tarixiy o'zgarishlar bilan uzviy bog'liq. XIX–XX asrda sodir bo'lgan siyosiy uyg'onish, ma'rifiy harakatlar, ayollarning ta'lim va mehnat sohasidagi faollashuvi badiiy adabiyotda o'z aksini topgan. Bu holat adabiy obrazlarning chuqurlashuviga, ayol shaxsining real hayotdagi roli bilan uyg'unlashuviga sabab bo'lgan [1].

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, o'zbek va ingliz yozuvchilari ijodida ayol obrazi milliy chegaralardan chiqib, umuminsoniy ma'naviy qadriyatlar darajasiga ko'tarilgan. Bu obraz insoniyatni ezgulikka, ruhiy go'zallikka va tafakkur erkinligiga chorlovchi badiiy timsolga aylangan. Shuning uchun ayol obrazini turli madaniyatlarda qiyosiy o'rganish nafaqat adabiy jarayonni chuqurroq tushunishga, balki madaniyatlararo muloqotni boyitishga ham xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Saidov R. O'zbek adabiyotida ayol obrazining poetik talqini. Toshkent: Fan, 2018.
2. Cho'lpon A. Kecha va kunduz. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 1936.
3. Uvaysiy M. Devon. Toshkent: Fan, 1970.
4. Zulfiya Z. Saylanma. Toshkent: G'afur G'ulom nashriyoti, 1981.
5. Austen J. Pride and Prejudice. London: Penguin Classics, 1994.
6. Brontë C. Jane Eyre. Oxford University Press, 1996.
7. Woolf V. A Room of One's Own. London: Hogarth Press, 1929.